

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Sportlaste riiklik toetamine valitud riikides

Nr 5

25.03.2025

Globaalne konkurents spordis muutub üha tihedamaks, mistõttu on suurvõistlustel kõrgetasemeliste tulemuste saavutamiseks vaja tõhusat tippsportlaste rahastamispoliitikat ja tugevat toetusüsteemi. Pikemas plaanis aitab oma riigi sportlaste medalivõit suurvõistlustel tõsta kogu spordivaldkonna taset ning edendada spordi positiivset kuvandit ühiskonnas. Teemalehe eesmärgiks on anda lühiülevaade tippsportlaste riiklikust toetamisest Eestis, meie lähinaabrite juures Lätis, Leedus, Soomes ja Rootsis ning kahes väga edukas spordiriigis Norras ja Sloveenias.

Sportlaste toetusüsteemid

Sportlase pühendumus ja edu eeldavad stabiilset rahalist tuge, kvaliteetseid treeningutingimusi, treenerite abi ja taastusraviteenuseid, mille iseseisev finantseerimine on keeruline.

Eesti tippsportlasi toetavad riiklikult Kultuuriministeerium, Eesti Olümpiakomitee (EOK) ning spordialaliidud. Lisaks riiklikule rahastamisele on oluline sportlaste ja ettevõtete vahelise koostöö ning sponsorluse raames saadav rahaline tugi. Riigi poolelt aitavad professionaalse spordi arengule kaasa EOK tulemuspõhised A-, B- ja C-taseme toetused, noortetoetused, 2019. aastal loodud Team Estonia programm ning riiklikud stipendiumid.

Tulemuspõhiseid toetusi makstakse sportlastele suurvõistlustel kõrgetasemeliste saavutuste põhjal nii palgafondina kui ettevalmistustoetusena. Igakuine palgafond jääb vastavalt sportlase saavutusele OM-il, MM-il või EM-il 4000 ja 1600 euro vahele ning igakuine ettevalmistustoetus 2200 ja 1650 euro vahele. Selliselt tasustatakse A- ja B-taseme ehk OM-il 1.–10., MM-il 1.–8. ja EM-il 1.–3. koha saanud sportlasi. C-taseme sportlaste nimekirja kinnitab EOK tippspordikomisjon ning neile sportlastele palgafondi ette nähtud ei ole, kuid makstakse igakuist ettevalmistustoetust 1500 eurot. Noorsportlaste nimekirja, kes saavad igakuist noortetoetust 500 eurot, kinnitab samuti EOK tippspordikomisjon. **Noortetoetuse** määramisel arvestatakse nii noore sportlase tulemusi kui ka tema potentsiaali eesmärgiga soodustada noorsportlaste arengut, suurendada nende konkurentsivõimet ning soodustada üleminekut täiskasvanute klassi. Lisaks pakutakse sportlastele **Team Estonia programmi** raames erinevaid tugiteenuseid ning aidatakse kaasa rahvaskoondiste ettevalmistusele. Need teenused on näiteks spordimeditsiinilised konsultatsioonid, toitumise ja taastumise nõuanded, mentorlusprogrammid, füsioterapeutide tugi jms. Lisaks eelnevale pakub riik kaks korda aastas võimalust taotleda **riiklikku spordistipendiumi** – 900 eurot poolaastas. Kahtlemata on spordisüsteemi oluline osa ka **treenerite tööjõukulutoetus**, mida makstakse alates 5. kutsetasemest kuni 24-aastaste sportlaste ja harrastajate treeneritele miinimumbrutotasuna 1400 eurot kuus ja millest riik katab kuni 50%.

Läti sportlaste osalemise rahastamine olümpiamängudel tugineb riigieelarvelistele vahenditele, Läti Olümpiakomitee (*Latvian Olympic Committee, LOC*) toetusele, sponsorite panusele ja kohalike omavalitsuste eriprogrammidele. Riik katab märkimisväärses mahus kulusid, mis on seotud treeninglaagrite, varustuse, meditsiinilise toetuse ja võistlustel osalemisega. Lisaks pakuvad Läti Olümpiakomitee ja spordialaliidud tippsportlaste konkurentsivõime parandamiseks täiendavaid ressursse ning programme.

Eriline roll on Läti Olümpia Team'il (*Latvian Olympic Team*), mille asutasid 1994. aastal Haridus- ja Teadusministeerium, Läti Olümpiakomitee ja Riia Stradiņši Ülikool eesmärgiga toetada Läti tippsportlaste ettevalmistust olümpiamängudeks ja muudeks rahvusvahelisteks tiitlivõistlusteks. Organisatsioon pakub

laiaulatuslikku abi, sh rahastust, meditsiini- ja psühholoogilist tuge, toitumisspetsialistide nõuandeid ning treeninglaagreid. Sportlased liigitatakse kolme gruppi – kuld-, hõbe- ja pronksgrupp – vastavalt senistele tulemustele ja potentsiaalile. Kuldgruppi kuuluvad silmapaistvaimate saavutustega sportlased, hõbe- ja pronksgruppid koondavad tugeva perspektiiviga või alles tõusvad talendid. Läti Olümpia Team'i kuulub ligikaudu 200 sportlast ja nad valitakse vastavalt Läti Olümpiakomitee ja spordialaliitude vahel kokkulepitud juhiste. Alates 2024. aastast sõlmitakse üksiklade sportlastega üheaastased lepingud, mille raames maksab Läti Olümpia Team sportlastele palka. Kuldgrupi sportlaste sissetulek jääb vahemikku 1450–2000 eurot ning samuti on neile ettenähtud toetus treeningtegevuse jaoks. Tippportlaste treenerid võivad teenida 800–1850 eurot kuus. Kuldgruppi kvalifitseerumiseks peab sportlane jõudma olümpiamängudel või maailmameistrivõistlustel 1.–8. kohale, Euroopa meistrivõistlustel või MK-sarjas 1.–4. kohale. Aladel, kus iga-aastaseid tiitlivõistlusi ei korraldata, piisab maailma edetabeli TOP 50 sekka jõudmisest või MK-etapil 8 parema hulka tulemisest.

Leedu spordimaailmas toimus 2022. aasta juulis suur muudatus, kui tippspordi rahastamise võttis täielikult üle riik, lõpetades 30 aastat kestnud mudeli, kus spordialaliite rahastasid nii riik kui ka Leedu Olümpiakomitee (*National Olympic Committee of Lithuania, LNOC*). LNOC määras kehtestatud kriteeriumide alusel sportlastele olümpiastipendiume ning eraldas alaliitudele rahalisi vahendeid olümpiamängudeks valmistuvate sportlaste treeninguteks. Aastal 2021 maksti LNOC eelarvest 108 stipendiumit. Alates 2022. aasta juulist pandi vastutus nii alaliitude ja sportlaste rahastamise eest kui ka spordipoliitika elluviimise eest Riiklikule Spordiagentuurile (*National Sports Agency, NSA*). 2025. aastal eraldab NSA spordialaliitudele tippspordiprogrammide elluviimiseks 20 miljonit eurot, millest 83% eraldatakse olümpiaaladele, 7% olümpiamängude programmi mittekuuluvate spordialade elluviimiseks ja 10% invaspordiorganisatsioonidele.

Kõrgetasemeliste spordisaavutuste eest makstakse sportlastele mitmeid toetusi. Näiteks olümpiamängudel 1.–8. koha saavutanud sportlastele makstakse riiklikku preemiat. Samuti tagab olümpiamedal pikaajalise riikliku toetuse järgmiseks olümpiatsükliks. Pärast aktiivse sportlaskarjääri lõppu on olümpiamedalistidel õigus saada 1485 euro suurust igakuist eluaegset toetust.

Riiklikud stipendiumid 2025. aastal on järgmised:

1. olümpia-, paraolümpia- või kurtide olümpiamängudel 1.–4. koha, maailmameistrivõistlustel või erivajadustega sportlaste maailmameistrivõistlustel 1.–3. koha saavutanud sportlased – 3990 eurot;
2. olümpia-, paraolümpia- või kurtide olümpiamängudel 5.–8. koha, maailmameistrivõistlustel või erivajadustega sportlaste maailmameistrivõistlustel 4.–6. koha, Euroopa meistrivõistlustel, Euroopa mängudel (kui vastaval spordialal ei toimu Euroopa meistrivõistlusi) või erivajadustega sportlaste Euroopa meistrivõistlustel 1.–3. koha saavutanud sportlased – 3010 eurot;
3. olümpiamängudel 9.–12. koha, maailmameistrivõistlustel 7.–9. koha, Euroopa meistrivõistlustel või Euroopa mängudel (kui vastaval spordialal ei toimu Euroopa meistrivõistlusi) 4.–6. koha saavutanud sportlased – 2590 eurot;
4. olümpiamängudel 13.–16. koha, maailmameistrivõistlustel 10.–12. koha saavutanud sportlased – 2450 eurot;
5. olümpiamängudel 17.–24. koha, maailmameistrivõistlustel 13.–16. koha, Euroopa meistrivõistlustel või Euroopa mängudel (kui vastaval spordialal ei toimu Euroopa meistrivõistlusi) 7. või 8. koha saavutanud sportlased – 2170 eurot;
6. juunioride maailmameistrivõistlustel, noorte olümpiamängudel, juunioride Euroopa meistrivõistlustel või juunioride erivajadustega sportlaste maailma- ja Euroopa meistrivõistlustel 1.–3. koha saavutanud sportlased – 1400 eurot;
7. juunioride maailmameistrivõistlustel, noorte olümpiamängudel või juunioride Euroopa meistrivõistlustel 4.–6. koha saavutanud sportlased – 1050 eurot.

Leedu olümpialiikumist laiemalt ja Leedu Olümpiakomitee programme toetab mittetulundusühing Leedu Olümpiafond. Fond kogub vahendeid toetajatelt ja kasutab neid olümpiaalade spordialaliitude, spordiürituste, sportlaste ja treenerite ettevalmistuse ning meditsiiniteenuste, taastusravi ja sotsiaalse toe jaoks. Samuti haldab fond 2013. aastal loodud „LTeam” kaubamärki, mis sisuliselt tähendab Leedu olümpiakoondist, kuhu kuuluvad 41 olümpiaala sportlased.

Soome tippsportlaste toetussüsteemi ja -programme rahastatakse peamiselt Olümpiakomitee, Haridus- ja Kultuuriministeeriumi ning Olümpiaspordi Uurimisinstituudi kaudu. Lisaks on Soomes tugev era- ja

avaliku sektori koostöö ning suuremad ettevõtted sõlmivad tippportlastega mitmeaastaseid sponsorluslepinguid.

Soome Olümpiakomitee toetab sportlasi suurvõistlusteks valmistumisel rahaliselt, treeneriteenuste ja logistikaga. Toetus võib hõlmata: otsest rahastust sportlastele, treeneritele ja spordialale, eksperttuge ja treeningsüsteemide ja treenerite oskuste arendamist. Sportlased saavad oma võistluskarjääri jooksul kasutada ka treenerifondi (*coaching fund*), mille abil on võimalik katta otseselt treeningutega seotud kulusid.

Haridus- ja Kultuuriministeeriumilt saavad sportlased taotleda riiklikke treening- ja ettevalmistustoetusi summas 6000, 10 000 või 20 000 eurot aastas. Lisaks rahastatakse spordi- ja kehakultuuriorganisatsioone, klubisid ning spordiinstituute. Ministeerium soodustab samuti tippspordi edendamist ja toetab Olümpiaspordi Uurimisinstituudi poolt teostatavaid sporditeaduslikke uuringuid, et parandada nii teaduspõhist ettevalmistust kui ka sportlaste tulemusi. Aastal 2023 eraldati spordi ja kehakultuuri edendamiseks ligikaudu 153,7 miljonit eurot. Samuti toetab ministeerium spordiakadeemiaid ja treeningkeskuseid, et sportlastel oleks võimalik siduda kõrg- või kutsehariduse omandamine tippspordiga ning seeläbi tõsta üldist sporditaset kogu riigis.

Rootsi riigieelarvelisi vahendeid suunatakse nii kohalikele, piirkondlikele kui ka kesksetele spordiorganisatsioonidele, samuti Rootsi Olümpiakomiteele ja üleriigilistele spordisuundadega gümnaasiumidele. Riiklike organisatsiooni-, tegevus- ja projektitoetuste jagamise eest vastutab 72 alaliitu koondav Rootsi Spordikonföderatsioon.

Üks Spordikonföderatsiooni rahastust saavatest organisatsioonidest on Rootsi Olümpiakomitee (*Swedish Olympic Committee, SOC*), kelle ülesanne on koordineerida Rootsi osalemist olümpiamängudel. Olümpiakomitee juhib programmi „Top and Talent“, mis on suunatud oma spordialal tipptulemusi näidanud sportlastele. „Top and Talenti“ toetuse aluseks on individuaalne arengukava, mille jooksul peaks sportlane kolme kuni kuue aasta jooksul jõudma oma spordialal maailma tippu. Arenguplaani koostavad sportlane, treener ja spordialaliidu juhatus. Nimetatud programmi raames antav toetus on vajaduspõhine ning kohandatud individuaalselt. Toetus sisaldab füüsilist ettevalmistust, erinevaid koolitusi, toitumist, meditsiiniteenused, mentaalset ettevalmistust, treeninglaagrite kulusid, rahvusvahelistel võistlustel osalemist ja tulemuste teaduspõhist analüüsi. Lisaks on Olümpiakomiteel programm „Olympic Offensive“, mille eesmärk on innustada noori spordiga süvitsi tegelema ja luua neile tingimused olümpiaeduks pikemas perspektiivis. See hõlmab toetust treeneritele ja treeningkeskustele ning spordialast teadus- ja arendustegevust.

Norras on riigi peamine koostööpartner spordiküsimustes Norra Olümpia- ja Paraolümpiakomitee ning Spordikonföderatsioon (*The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports, NOC*). Riigi toetuse üks eesmärkidest on rahastada tipptasemel sporti, arvestades selle panust kultuurilise identiteedi kujundamisel ja rahva suurt huvi tippspordi vastu. Norrakate tippспорт põhineb rahvuskoondise mudelil ning selle arendamise eest vastutab Olümpiakomitee struktuuris tegutsev *Olympiatoppen* (OLT). OLT-i missioon on aidata Norra tippportlastel saavutada paremaid tulemusi, pakkudes tuge prioriteetsetele spordialaliitudele, mis vastutavad oma ala tippude eest. OLT-i tegevusvaldkond on laiahaardeline, vastutades sportlaste tervise, treeneritöö ja treenerite arenduse, sporditoitumise, meediakonsultatsiooni, mootorika arendamise, jõutreeningu, talendiarenduse, haridus- ja karjääritoetuse, vastupidavustreeningu, varustuse ja tehnoloogia teemade eest. Samuti vastutab OLT Norra osalemise eest olümpia- ja paraolümpiamängudel. Aastal 2023 oli NOC-i kogutulu 2,6 miljardit Norra krooni (u 223 miljonit eurot), millest peaaegu kõik on pärit avalikest vahenditest.

OLT toetab tippportlasi rahaliselt kahel moel: individuaaltoetuste ja võistkonnaspordi toetuste kaudu. Individuaaltoetuste raames makstakse sportlasele sportliku sooritusel üldhinnangu põhjal A-, B- ja C-taseme stipendiume. A-taseme stipendiumi suuruseks on kuni 160 000 NOK ehk 13 870 eurot, selle stipendiumi saamise kriteeriumiks on medal olümpial või paraolümpial, B-taseme stipendium on kuni 95 000 NOK ehk 8235 eurot ning C-taseme ehk arengustipendiumi suuruseks on kuni 80 000 NOK ehk 6935 eurot. Arengustipendium on mõeldud kuni 24-aastastele noortele, kelle tulemused rahvusvahelistel võistlustel viitavad väga heale arengupotentsiaalile maailmatasemel.

Võistkonnaspordialade stipendiume eraldatakse tervikuna meeskonnale ning toetuse suurus on fikseeritud iga võistkonnaala jaoks ja mõeldud eelkõige neile sportlastele, kes on meeskonna põhituumikus. A-taseme stipendium antakse võistkonnale, kellelt eeldatakse olümpiamängudel või paraolümpiamängudel medalit,

kuid võidakse eraldada ka juhul, kui tiimil on silmapaistvad tulemused (näiteks medal MM-il või EM-il). B-taseme stipendium antakse võistkonnale, kes on A-stipendiumi kriteeriumitele lähedal või on varem saanud A-stipendiumi.

Stipendiaatidel, olgu nad individuaalvõistlejad või võistkonnaliikmed, on mitmeid lisahüvesid ja teenuseid. Näiteks: tasuta treenimisvõimalus OLT spordikeskuses, isiklik testimiskvoot, erialane ja terviseteenuste tugi, massaaž, igapäevane toitlustus (nt lõunasöök ja teraviljatoit), sporditooted treeningu ajal ja järgselt. Lisaks OLT-i stipendiumidele saavad tippsportlased rahastust spordialaliitude sponsorlepingutest ning isiklikelt sponsoritelt. Sportlaste finantsolukord on seega väga erinev, sõltudes nende toetuste kogusummast.

Sloveenias toetatakse olümpiamängudel ja maailmameistrivõistlustel medalivõitjaid (olümpiaaladel) tippsportlaste fondi (*Elite Athlete Fund*) kaudu ja toetus sõltub eelkõige varem saavutatud tulemustest. Fondi rahastavad ühiselt Sloveenia Olümpiakomitee, Majandus-, Turismi- ja Spordiministeerium ning Spordisihitasutus. Tippsportlaste aktiivsed võistlusaastad lähevad kirja tööstaažina ning neile on kehtestatud eripensionid silmapaistvate tulemuste eest (näiteks OM-il, MM-il või EM-il medali võitmise korral või maailmarekordi püstitamisel täiskasvanute kategoorias). Lisaks on Sloveenias võimalus tippsportlastel töötada avalikus sektoris. Kuna tippsportlaste karjäär nõuab täielikku pühendumist, on hädavajalik tagada sportlastele sissetulek ning võimaldada õpingute ja töö kohandamine treeningute ja võistlusgraafikuga. Sellest lähtudes pakutakse tippsportlastele avalikus sektoris töökohti vastavalt tippsportlaste ja treenerite tööhõivet käsitlevale kokkuleppele. Nii värbavadki Sloveenias näiteks Kaitseministeerium, Siseministeerium ja Rahandusministeerium tippsportlasi ja treenereid.

Medalid ja preemiad

Valitud riikide viimaste olümpiamängude tulemuste põhjal paistab nii suve- kui ka taliolümpial silma Norra, kes on talispordis rahvusvaheliselt tuntud suurtegi ega jää varju ka suvealadel. Rootsi püsib samuti tugevalt tipus mõlemal aastaajal, samas on Soome Põhjamaade võrdluses võitnud kuldmedaleid veidi vähem. Baltimaade sportlaste tulemused taliolümpial on tagasihoidlikud, kuid suveolümpiamängudelt on medaleid rohkem saadud.

Tabel 1. Valitud riigid suveolümpiatel

	Tokyo 2020 OM				Pariisi 2024 OM			
	Sportlasi	Kuld	Hõbe	Pronks	Sportlasi	Kuld	Hõbe	Pronks
Eesti	34	1	0	1	25	0	0	0
Leedu	42	0	1	0	51	0	2	2
Läti	32	1	0	1	29	0	0	0
Norra	93	4	2	2	107	4	1	3
Rootsi	133	3	6	0	118	4	4	3
Sloveenia	53	3	1	1	90	2	1	0
Soome	45	0	0	2	56	0	0	0

Tabel 2. Valitud riigid taliolümpiatel

	Pyeongchang 2018 OM				Peking 2022 OM			
	Sportlasi	Kuld	Hõbe	Pronks	Sportlasi	Kuld	Hõbe	Pronks
Eesti	22	0	0	0	26	0	0	1
Leedu	9	0	0	0	13	0	0	0
Läti	34	0	0	1	57	0	0	1
Norra	109	14	14	11	84	16	8	13
Rootsi	118	7	6	1	116	8	5	5
Sloveenia	71	0	1	1	44	2	3	2
Soome	106	1	1	4	95	2	2	4

Allikas: olympics.com

Eestis EOK väljatöötatud põhimõtete kohaselt makstakse olümpiamängudel kuldmedali võitnud sportlasele auhinnarahana 100 000 eurot, hõbemedali puhul 70 000 eurot ja pronksmedali puhul 45 000 eurot. Maailmameistrivõistlustel olümpiakavva kuuluval individuaalalal kuldmedali võitnud sportlast premeeritakse 50 000 euroga, hõbemedali ja pronksmedali puhul on preemiaraha vastavalt 20 000 eurot ja 15 000 eurot. Euroopa Meistrivõistluste puhul on summad medalite puhul vastavalt 15 000, 10 000 ja 5000 eurot. Medalivõitjate treenerid saavad preemiat summas, mis on võrdne kuni 50% sportlasele makstavast summast. **Leedus** makstakse olümpiamängudel 1.–8. kohale, paraolümpiamängudel või kurtummade olümpiamängudel 1.–4. kohale või erivajadustega sportlaste olümpiamängudel 1.–3. kohale tulnud sportlasele preemiat, mille suurus ulatub 167 695 eurost (olümpiavõitja) kuni 8415 euron (8. koht).

Sloveenias makstakse olümpiamängudel võidetud kuldmedali puhul 55 000 eurot, hõbemedali puhul 45 000 eurot ning pronksise tulemuse korral 38 000 eurot. Kui tegemist on individuaalalaga võistkonnaarvestuses, siis iga võistkonna liige saab 75% individuaalmedalisti preemias. Eriti suur tähelepanu kuulub ka treeneritele. Kui tegu on üksiklaladega, siis treener või treenerite meeskond saavad täies ulatuses sama preemia, mis sportlasele individuaalses arvestuses määratakse. Võistkonnaalade puhul on preemiad märksa suuremad, ulatudes olümpiakulla korral koguni 300 000 euron, hõbemedali puhul 240 000 euron ja pronksi korral 210 000 euron. **Soomes** maksab Olümpiakomitee olümpiamängude kuldmedali puhul sportlasele 50 000 eurot, hõbemedali puhul 30 000 eurot ja pronksmedali puhul 20 000 eurot. **Rootsis** ja **Norras** ühtne riiklik preemiasüsteem puudub, küll aga võivad sportlased saada toetusi spordialaliitludelt, klubide või sponsorite kaudu.

Kokkuvõte

Igasugune rahaline tugi aitab tippsportlasel jätkata sihikindlat treenimist, mistõttu hõlmab toetusmehhanism nii rahalisi toetusi ja stipendiume kui ka treeneritoetusi ning spordikeskuste arendamist. Üldiselt kasutavad kõik riigid rahalise toe tagamiseks kombinatsiooni riiklikest vahenditest, sponsorlusest, koostööst ettevõtetega ja spordifondide rahadest. Kuid toetussüsteemide konkreetsed määrad, haldamismudelid ja toetuse vormid (nt igakuised palgad, ühekordsed preemiad, stipendiumid või eluaegne toetus) eristavad neid üksteisest.

Kai Raudkivi
nõunik
kai.raudkivi@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

- Parlamentide vastused Euroopa parlamendiuuringute- ja dokumendikeskuse (ECPRD) päringule nr 5916 „The support provided by public institutions to athletes, particularly in preparation / for participation in the Olympic Games” (november 2024).
- Eesti Olümpiakomitee. Info toetuste kohta: <https://www.eok.ee/team-estonia/ettevalmistus/info-toetuste-kohta>
- Leedu Riiklik Spordiagentuur (jaanuar 2025). *Didėja valstybės stipendijos ir premijos*.
- Rahvusvahelise Olümpiakomitee koduleht: www.olympics.com
- Leedu Rahvusliku Olümpiakomitee koduleht: <https://www.ltok.lt/en/about-lteam>.
- Norra Olümpia- ja Paraolümpiakomitee ning Spordikonnaföderatsiooni koduleht: <https://www.idrettsforbundet.no/english/>
- Rootsi Olümpiakomitee koduleht: <https://sok.se/in-english.html>